

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 3/2004 rd

Statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2005—2008

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 24 mars 2004 statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2005—2008 (SRR 1/2004 rd) till finansutskottet för beredning.

Sakkunniga

Ärendet har behandlats i finansutskottet och i dess egentliga sammansättning. Finansutskottets delegationer har haft möjlighet att höra sakkunniga.

Utskottet har hört

- finansminister Antti Kalliomäki, budgetchef Tuomas Sukselainen, biträdande budgetchef Hannu Mäkinen, budgetråd Arto Merimaa, budgetråd Pekka Saarinen och finanssekreterare Johanna von Knorring-Rosenlew, finansministeriet
- understatssekreterare Hannu Himanen och ekonomidirektör Pekka Mattila, utrikesministeriet
- kanslichef Kirsti Rissanen och biträdande avdelningschef Simo Ojanen, justitieministeriet
- regeringsråd Arto Sulonen och ekonomidirektör Jukka Aalto, inrikesministeriet
- ekonomidirektör Timo Norbäck, försvarsministeriet
- ekonomidirektör Eero Pulkkinen och ekonomisekreterare Pasi Rentola, undervisningsministeriet
- kanslichef Jarmo Vaittinen och ekonomidirektör Hannele Laihonon, jord- och skogsbruksministeriet

- byggnadsråd Juhani Tervala och ekonomidirektör Marja Heikkinen-Jarnola, kommunikationsministeriet
- kanslichef Erkki Virtanen och ekonomidirektör Eero Murto, handels- och industriministeriet
- konsultativ tjänsteman Raimo Jämsén och specialplanerare Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- kanslichef Markku Wallin och ekonomidirektör Jukka Lumenko, arbetsministeriet
- kanslichef Sirkka Hautojärvi och ekonomidirektör Oili Hintsala, miljöministeriet
- ekonomisk expert Mikko Spolander, Finlands Bank
- biträdande direktör Jan Holmberg, Statskontoret
- överdirektör Reino T. Hjerppe, Statens ekonomiska forskningscentral
- generalsekreterare Pia Metsähuone, delegationen för ungdomsärenden
- ordförande, riksdagsledamot Matti Saarinen och generalsekreterare Juha Heikkala, statens idrottsråd
- ordförande Hannu Saha, centralkommissionen för konst
- överdirektör Juha Sarkio, Finlands Akademi
- forskare Hannu Kaseva, Näringslivets Forskningsinstitut ETLA
- äldre forskare Heikki Taimio, Löntagarnas forskningsinstitut
- forskningschef Raija Volk, Pellervo ekonomiska forskningsinstitut

FiUB 3/2004 rd — SRR 1/2004 rd

- planeringschef Reijo Vuorento, Finlands Kommunförbund
- chefsekonomist Jaana Kurjenoja, Skattebetalarnas Centralförbund.

Förvaltnings- och granskningsdelegationen har hört

- biträdande avdelningschef Juhani Toivonen, utrikesministeriet
- regeringsråd Arto Sulonen, inrikesministeriet
- budgetchef Tuomas Sukselainen, finansministeriet
- enhetschef Martti Kallio, Finlands Kommunförbund.

Säkerhets- och försvarsdelegationen har hört

- viceamiral Jaakko Smolander, Gränsbevakningsväsendet
- ekonomidirektör Jukka Aalto, inrikesministeriet

- budgetsekreterare Juha Majanen, finansministeriet.

Jordbruksdelegationen har hört

- biträdande avdelningschef Heimo Hanhilahti och lantbruksråd Esko Juvonen, jord- och skogsbruksministeriet.

Kommunikationsdelegationen har hört

- finansminister Antti Kalliomäki, finansministeriet.

Social- och arbetsdelegationen har hört

- budgetchef Tuomas Sukselainen, finansministeriet
- biträdande avdelningschef Reijo Väärälä, finanssekreterare Ritva Cantell, finanssekreterare Arto Salmela och konsultativ tjänsteman Jouko Isolauri, social- och hälsovårdsministeriet
- chef för social-och hälsovårdsenheten Rolf Eriksson, Finlands Kommunförbund.

STATSRÅDETS REDOGÖRELSE

Genom beslutet om ramarna för statsfinanserna 2005—2008 justeras 2003 års ram tekniskt så att den motsvarar 2005 års pris- och kostnadsnivå samt de ändringar som gjorts i budgetens struktur. Justeringarna ökar valperiodsramen med 524 miljoner euro 2005, 488 miljoner euro 2006 och 490 miljoner euro 2007 jämfört med den nivå som gällde våren 2003.

Den tekniskt justerade ramen för valperioden är således 28 835 miljoner euro 2005, 29 022 miljoner euro 2006 och 29 137 miljoner euro

2007. I ramen för 2008, som sträcker sig till följande valperiod och uppgår till 29 425 miljoner euro, ingår en ökning av utgiftsvolymen som bl.a. beror på trafikinvesteringar.

När det gäller utgifterna utanför ramen för valperioden, med undantag av ränteutgifterna, beräknas volymen ligga kring 6,6 miljarder euro under hela ramperioden. Ränteutgifterna för statsskulden beräknas öka under ramperioden till följd av att räntenivån stiger och skuldstocken ökar.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den ekonomiska utvecklingen

Enligt den beräkning som ligger till grund för regeringens rambeslut kommer den ekonomiska tillväxten under 2004—2008 i snitt att vara 2,5

procent per år. Den förväntade ekonomiska tillväxten i år och nästa år är något snabbare. Beräkningen utgår från att världsekonomin återhämtar sig i år och att utvecklingen fortsätter utan störningar på medellång sikt.

Bedömningen av utvecklingen i världsekonomin bygger på den ökade ekonomiska tillväxten

framför allt i Förenta staterna och Asien. Den drivande kraften bakom vår ekonomiska tillväxt har hittills varit den inhemska efterfrågan. Skattelättnader i kombination med lönehöjningar och låg inflation garanterar att hushållen också i år har en betydligt större köpkraft.

Trots att det världsekonomiska läget har förbättrats under året råder det fortfarande stor osäkerhet om hur länge högkonjunkturen kan vara och hur stark den är. Ur Finlands synvinkel är problemet framför allt den svaga ekonomiska tillväxten i Europa som spelar en stor roll för vår export. Över 70 procent av exporten från Finland går till detta område. Å andra sidan har den höjda eurokursen försvagat vår konkurrenskraft på marknaderna i Asien och Förenta staterna.

Finansutskottet anser att beräkningarna om den ekonomiska utvecklingen som ligger till grund för rambeslutet i sig är realistiska. Men det noterar att den ekonomiska utvecklingen är förknippad med vissa osäkerheter. Enligt undersökningar försvagar eller förstärker en förändring på en procentenhet i bruttonationalinkomsten den finansiella balansen i den offentliga ekonomin med 0,6 procentenheter i relation till bruttonationalinkomsten. Staten står huvudsakligen för balansen i den offentliga ekonomin. Å andra sidan ökar eller minskar en förändring på en procentenhet i bruttonationalinkomsten skatteinräkningen med omkring 250 miljoner euro.

Sysselsättningen

Med en ekonomisk tillväxt på den nivå som förutses i redogörelsen går det inte att förbättra sysselsättningen enligt utfästelserna i regeringsprogrammet. I en motiveringspromemoria till rambeslutet beräknas sysselsättningen öka med bara 30 000 personer jämfört med regeringens mål på minst 100 000 personer före valperiodens slut. Enligt Statistikcentralen och finansministeriets senaste bedömningar har den sysselsatta arbetskraften under den senaste tiden rent av minskat. Men det positiva är att också arbetslöshetsstalet visar på nedgång. Utgående från motiveringspromemorian kommer arbetslösheten i slutet av regeringsperioden fortsatt att ligga på en hög ni-

vå, 7,5 procent, och sysselsättningstalet kring nuvarande 67,5 procent.

Utvecklingen i sysselsättningen har enligt utskottets mening en avgörande betydelse också för övriga ekonomiska delfaktorer. Om ramarna för statsfinanserna ska hålla beror därmed i stor utsträckning på hur nära sysselsättningsmålet vi kommer. Om sysselsättningen utvecklas gynnsamt medger det större rörelsefrihet i statsfinanserna. Men om sysselsättningen inte förbättras som väntat kan de minskade anslagen för sysselsättningsåtgärder bli ett problem.

I motiveringspromemorian lägger regeringen fram sin strategi för att vända sysselsättningsutvecklingen i en gynnsam riktning. Den består dels av en disciplinerad utgiftspolitik, dels av åtgärder för att höja den offentliga sektorns produktivitet, skattelättnader och strukturella reformer till stöd för utbud och efterfrågan på arbetskraft. Finansutskottet anser att utgångspunkterna är helt riktiga och understryker framför allt att insatserna för att stärka sysselsättningsutvecklingen inte enbart får vara beroende av den ekonomiska politiken utan att det bör vara ett mål som genomsyrar alla områden av samhällspolitiken. Som framhålls i promemorian är det fullt möjligt att nå målen för sysselsättningen och statsfinanserna om vi kan stärka den ekonomiska tillväxten och förbättra utbudet på arbetskraft och villkoren för sysselsättning.

Finanspolitiken

Regeringen uppger i sitt program att den för att säkerställa en hållbar offentlig ekonomi har som mål att statsfinanserna under förhållanden av sedvanlig ekonomisk tillväxt mätt enligt de begrepp som tillämpas i nationalräkenskaperna ska vara i balans i slutet av valperioden. I redogörelsen framhålls att detta mål med hänsyn till uppskattningen av den ekonomiska utvecklingen på medellång sikt och statsfinanserna inte kommer att nås. Men underskottet kommer att minska från beräknade 0,6 procent för 2005 till 0,4 procent 2007.

Regeringen har som mål att under alla förhållanden garantera en tillräcklig finanspolitisk rö-

relsefrihet och att förbereda sig för att befolkningens högre medelålder skapar ett tryck på utgifterna. Detta gör sig genom att statsskulden minskas i relation till bruttonationalinkomsten. I motiveringspromemorian påpekas att Finland i sin offentliga ekonomi på det hela taget inte har förberett sig tillräckligt väl för den förestående åldersboomen.

Finansutskottet understryker att vi måste se till att ha starka statsfinanser för att den offentliga ekonomin under de närmaste årtiondena ska klara av sitt ökade ansvar för en åldrande befolkning utan att kommande generationer blir tvungna att axla en oskäligen finansieringsbörda. Det ser positivt på att regeringen genom sitt produktivhetsprogram för den offentliga ekonomin försöker förstärka den på sikt. Det vore också skäl att se på hur produktivhetsutvecklingen följs upp och verifieras, menar utskottet.

Ramförfarandet

Redogörelsen innehåller valperiodens andra anslagsramar som upprättats enligt det nya ramförfarandet. Ramarna för statsfinanserna 2005—2008 har beretts utifrån den utgiftsstrategi som beslutades våren 2003 för hela valperioden. Ramarna för valperioden omfattar utgifterna i både budgetpropositionen och tilläggsbudgetpropositionerna.

Den s.k. odelade reserven inom ett ramanslag blir helt avgörande för existerande och ännu förestående utgiftstryck. Denna från första början mycket begränsade post måste användas under 2005—2008 för ett tillskott på 295 miljoner euro i statsandelar till kommunerna. Detta hade man inte räknat med vare sig i de anslagsramar som godkändes i februari 2003 eller i det justerade rambeslutet från maj 2003. Utskottet anser att denna typ av stora utgiftsposter som bygger på redan gällande lagstiftning och konstaterad kostnadsutveckling ger tilläggsbudgetpropositionerna oskäligt lite rörelsefrihet. Det bevisar också att ramförfarandet fortfarande söker sin slutliga utformning och kräver en hel del finslipning. Alternativt kunde det utredas om denna typ av lagfästa utgiftsposter borde ställas utanför ramarna.

För en rationell ekonomiförvaltning och budgetering är det i alla fall viktigt att den odelade reserven är tillräckligt stor. Den ser ut att bli bara omkring 140 miljoner euro för 2006—2007 på grund av det utgiftstryck som inkomstuppgörelsen 2005 ger upphov till.

För att kunna fastställa en realistisk anslagsram har ministerierna i sin beredning tagit till beräkningar som går ända ner på momentnivå. Enligt utredning har finansministeriet redan i ramuppställningen befattat sig med enskilda utgiftsposter inom förvaltningsområdenas ramar. Ramberedningen påminner därmed i stor utsträckning om den egentliga budgetberedningen. Finansutskottet ser det som mycket viktigt att ramförfarandet inte blir en andra budgetbehandling. Detta kan nämligen leda till att beredningen och behandlingen av den ordinarie budgeten förvandlas enbart till protokollföring av tidigare beslut utan att aktuella utgiftsbehov har en chans att bli behörigen beaktade.

När finansutskottet behandlade propositioner om årets budget gjorde den en rad väl motiverade små tillägg som kan anses klart fleråriga, som alltså inte bara gäller detta budgetår. Som exempel kan nämnas att anslagen för fångvården lyftes permanent åtminstone till samma nivå som i år, att bevaringsutbildningen hölls kvar i Imatra och Ivalo och att utgifterna ökades för att trygga barn- och ungdomspsykiatri. Men enligt utredning till utskottet har dessa utgiftsposter inte tagits in i de nu framlagda anslagsramarna. Enligt grundlagen utövas budgetmakten av riksdagen. Med hänsyn till detta anser finansutskottet det olämpligt att riksdagen årligen om och om igen måste fatta beslut om samma anslagstillägg som avsetts som permanenta.

Utskottet upprepar sin tidigare uppfattning om missförhållandena med budgeteringen av momsutgifter, vilket får återverkningar framför allt inom kommunikationsministeriets och finansministeriets förvaltningsområden. När anslagsramarna är mycket snäva leder budgeteringsmetoden lätt till att arbete i egen regi gynnas framför köptjänster också i sådana fall då köptjänster vore ekonomiskt motiverade. Det blir också svårt att jämföra olika projekt efter-

som kostnadsförslagen kan läggas fram på minst två olika sätt. Det är nödvändigt att lösa problemet med budgeteringen av momsskatter på ett sådant sätt som undanröjer missförhållandena och skapar större klarhet i den rådande situationen, anser utskottet.

Vad gäller innehållet i redogörelsen har utskottet särskilt sett på basserviceprogrammet och finansieringen av trafikinfrastruktur. Längre fram i betänkandet tar utskottet dessutom upp en del "smärtpunkter" som till en del är resultat av ramförfarandet och åtföljande stränga utgiftsregel. På dessa punkter hänvisar utskottet också till regeringsprogrammet och målen i det.

Den kommunala ekonomin och basserviceprogrammet

För första gången tar rambeslutet upp ett basserviceprogram med en sammanfattning av tillgången till service och utveckling och finansiering av den. Programmet innehåller en bedömning av utgifter och inkomster med anledning av kommunernas uppgifter och förpliktelser enligt kommungrupp och åtgärder för att balansera upp dem. Det första basserviceprogrammet fokuserar huvudsakligen på social- och hälsovårdens och undervisnings- och kulturväsendets tjänster och finansieringen av dem. Meningen är att programmet årligen ska ses över i samband med ramförfarandet.

Finansutskottet anser att basserviceprogrammet är en god början för en samlad bedömning av den offentliga serviceproduktionen. Det ger en bättre grund för en analys av hela den offentliga ekonomin och för en hållbar tillväxt. Det är också ett ypperligt verktyg för att balansera upp kommunernas förpliktelser och finansiering.

I basserviceprogrammet framhålls att det har som mål att bidra till att finansieringsprincipen fullföljs i kommunernas uppgifter. Principen går ut på att om kommunerna påförs uppgifter ska det också ses till att de har verkliga ekonomiska möjligheter att klara av dem. Utskottet menar att denna utgångspunkt är den enda riktiga för kommunernas lagfästa uppgifter. Det är minst lika viktigt att kommunerna i linje med basservice-

programmet bygger ut det interkommunala samarbetet, fortsatt utvärderar sina metoder och sin effektivitet och har beredskap för omstruktureringar som kan göra verksamheten mera ekonomisk och effektiv och förbättra servicekvaliteten.

För den kommunala ekonomin förutspås ansträngda finanser ännu 2004, främst på grund av den svaga skatteinkomstutvecklingen. Enligt bedömningar kommer kommunernas årsbidrag att bli klart bättre från och med 2005. Enligt statens och Finlands Kommunförbunds gemensamma bedömning kommer den kommunala ekonomin att vara i balans 2008. En starkt bidragande orsak är tillskottet i statsandelar till kommunerna. Statsbidragen i basservicebudgeten ökar under ramperioden med omkring 655 miljoner euro jämfört med 2004 och är redan 2005 uppe i omkring 6 500 miljoner euro. Den viktigaste enskilda posten som förstärker den kommunala ekonomin är som sagt den justerade fördelningen av kostnaderna för statsandelar (295 miljoner euro) som i rambeslutet periodiserats tekniskt som lika stora poster över fyra år. Något politiskt beslut om periodiseringen har ännu inte fattats. Med hänsyn till de aktuella problemen inom den kommunala ekonomin vore det enligt finansutskottets mening skäl att överväga att genomföra den degressivt.

Regeringen har beslutat föreslå att statsandelslagstiftningen ändras permanent så att den nuvarande lagfästa periodiska justeringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna slopas senast 2006. Utskottet anser att justeringen kan ses över och systemet göras lagstadgat och modernare.

Utskottet ser bedömningen av utvecklingen i kommunernas skatteintäkter i redogörelsen som i högsta grad optimistisk. Under 2005—2008 förväntas skatteinkomsterna öka med i snitt omkring 4 procent per år. Å andra sidan beräknas den nominella ökningen i verksamhetsutgifter 2004—2008 bromsas upp till i snitt knappa 4 procent per år. För att så skall ske måste det förmodligen delvis djuptgående omstruktureringar till.

För att förstärka finansieringen av basservicen påskyndar utskottet den i redogörelsen nämnda ändringen av praxis med klientavgifter inom social- och hälsovården. Enligt redogörelsen förbereds också en höjning av gränserna för fastighetsskatten. Utskottet anser att kommunerna på dessa punkter måste lämnas tillräckligt med spelrum.

Basserviceprogrammet bör utvecklas och då bör målet vara att kommunernas samtliga utgifter så vitt möjligt vägs in i en samlad bedömning av den kommunala ekonomin. I samma sammanhang bör det också göras en region- och kommundspecifik analys. Vidare understryker utskottet att servicestrukturer och metoder måste vidareutvecklas och serviceproduktionen göras effektivare och mera resultatinkriktad. Utskottet påpekar speciellt att det nyligen startade projektet för utveckling av det sociala området måste tillföras adekvata resurser. Det är också viktigt att se på den kommunala serviceproduktionen som en helhet över sektorsgränserna och att utvecklingen i serviceeftersfrågan får genomslag i hur resurserna riktas.

Finansiering av trafikens infrastruktur

Den ministerarbetsgrupp som dryftat riktlinjerna för trafikledspolitiken föreslog i sitt betänkande den 10 februari 2004 rejäla resursökningar för förbättring av trafiknätets skick och utveckling av trafikledsnätet. Men den finansiering som följer av rambeslutet innebär att endast en obetydlig del av alla de projekt och åtgärder som arbetsgruppen föreslog kan påbörjas. Enligt beslutet höjs anslagen för basväghållning och basbanhållning på årsnivå med ca 14 miljoner euro. För nya trafikprojekt hänvisas ett anslag om 30 miljoner euro medan nya projekt får påbörjas till ett belopp om 1,2 miljarder euro. I dessa summor ingår moms (ca 200 miljoner euro) samt beställningsfullmakten för E18-projektet (ca 700 miljoner euro), som redan föregående regering fattade beslut om. Det återstår därför i praktiken endast ca 285 miljoner euro för andra nya projekt.

Utskottet uttrycker sin oro för trafikledsnätets skick både nu och i framtiden. Ett dåligt trafiknät försvårar bl.a. industrins transporter och orsakar konkreta merkostnader. Det försämrar också trafiksäkerheten och den regionala livskraften. Enligt ministerarbetsgruppens betänkande är bannätet i ännu sämre skick än vägnätet. Enligt banförvaltningscentralen är det med nuvarande finansiering möjligt att hålla endast ca två tredjedelar av bannätet i ett sådant skick att trafikbegränsningar inte behöver införas. Illa underhållna båtfarleder försvårar också industrins transporter, höjer transportkostnaderna och försämrar industrins konkurrenskraft.

Om de årliga försäljningsintäkterna för försäljning av aktier som staten äger överstiger 500 miljoner euro kan, enligt rambeslutet, en del användas bl.a. för investeringar i infrastrukturen. Utskottet menar att den långsiktiga finansieringen av trafikinvesteringar inte kan skötas på detta sätt. Försäljningsintäkterna kan inte kalkyleras tillräckligt exakt och om t.ex. försäljningskurserna pekar nedåt är det inte ens rationellt att sälja ut aktierna. För att olika trafikprojekt ska kunna genomföras på ett rationellt och lämpligt sätt måste beslut om kommande utvecklingsprojekt fattas i god tid och genomföras planmässigt och lönsamt. Planeringen kan inte utgå från i sista hand slumpmässiga intäkter av typen försäljningsinkomster.

Enligt utskottet bör principerna för hur inkomster av försäljning av statens egendom används justeras åtminstone i det hänseendet att de kan användas jämnt under hela regeringsperioden.

Enligt rambeslutet beaktas intäktsföringen av VR:s vinst med cirka 10 miljoner euro på årsnivå. Intäktsföringens belopp varierar årligen och t.ex. detta år är den exceptionellt stor, ca 40 miljoner euro. Utskottet menar att det i dagsläget är helt nödvändigt att VR:s intäktsföring fullt ut används för finansiering av basbanhållningen. Vägverkets intäktsföring bör i sin helhet användas för finansiering av basväghållningen.

Utskottet understryker att planeringen av trafikledsnätet förutsätter större långsiktighet. Det samma gäller finansieringen. Långsiktighet

innebär totalt sett besparingar och effektiviserar även en förnuftig användning av markbyggnadsbranschens resurser. För att nya projekt ska kunna påbörjas i en så jämn takt som möjligt krävs det också att planeringen är inriktad på framtiden och att alla aktörer förbinder sig att hålla fast vid planerna. Utskottet menar att rambeslutet leder till för staten oändamålsenliga och oekonomiska förfaranden och att upprätthållandet och utvecklingen av trafikens infrastruktur i Finland förutsätter rejäl tilläggsfinansiering. Utskottet föreslår att ett uttalande godkänns i saken (*Utskottets förslag till uttalande*).

Andra iakttagelser

Regeringen förbinder sig att höja biståndsanslagen med cirka 125 miljoner euro under ramperioden 2005—2008. Utskottet påpekar att en planmässig ökning av biståndsinsatserna också kräver att de årliga bevilnings- och avtalsfullmakterna höjs i motsvarande mån. Målet är att i överensstämmelse med regeringsprogrammet öka biståndsanslagens andel till 0,7 procent av bni fram till 2010, dock med beaktande av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Detta gäller även ramperiodens sista år 2008.

Vid sidan av den ekonomiska politiken är utbildningspolitiken samt finansieringen av forskning och utveckling viktiga medel när det gäller att förbättra sysselsättningen. Men i rambeslutet nämns inga sådana satsningar på FoU som skulle ha någon reell betydelse för den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen. Utskottet anser det också viktigt att de resurser som frigörs då åldersgrupperna blir mindre läggs på att förbättra utbildningen på det sätt som nämns i regeringsprogrammet.

När det gäller användningen av tippningsvinstmedel ställer sig utskottet bakom den ståndpunkt som intogs i samband med behandlingen av statsbudgeten för detta år. Enligt denna ståndpunkt förutsätter riksdagen att regeringen i samband med beredningen av budgeten för 2005 avsevärt snabbare överföringen av de lagfästa statsandelarna för bibliotek till att omfattas av allmänna budgetmedel.

I samband med behandlingen av valperiodens första rambeslut konstaterade utskottet att beslutet inte alls beaktade verkningarna av EU:s jordbruksreform. Enligt utredning till utskottet tar inte heller detta rambeslut upp de ökade förvaltningsutgifterna. För närvarande vet man inte med säkerhet om EU kommer att delta i finansieringen av miljöstödsavtalen. EU-finansieringen är helt nödvändig och i rambeslutet räknar man med att EU:s årliga andel kommer att ligga på samma nivå som 2004.

Enligt utredning till utskottet anvisar rambeslutet inte tillräckliga resurser för sådana åtgärder för att öka användningen av energivirke som avtalades i samband med beslutet om det femte kärnkraftverket och det nationella skogsprogrammet. Ramanslaget möjliggör inte heller några rikstäckande utvecklingsprojekt för landsbygden.

Utskottet anser det inte motiverat att skära ner anslaget för kollektivtrafiken. Avsikten med kollektivtrafiken är att trygga medborgarnas regionala och sociala jämställdhet. Med tanke på de trafikpolitiska effekterna är det särskilt viktigt att bibehålla kollektivtrafikens popularitet på områden med mycket trafik. Höjda biljettpriser och sämre service ger emellertid en motsatt utveckling. Utskottet hänvisar till sina tidigare ställningstaganden där det har förutsatt att beskattningsvärdet på resebiljetter som löneförmån ska sänkas.

Utskottet påtalar också fattigdomsproblemet och de utslagnas ställning, där inga nämnvärda förbättringar har skett. De personer som endast får arbetsmarknadsstöd har ingen nytta av redan genomförda skattesänkningar.

Riksdagen har i många sammanhang reagerat på de knappa anslagen för miljöarbeten. I fortsättningen kommer dessa anslag att minska ytterligare trots att behovet av en ökning är mycket stor. Allt oftare blir det aktuellt att sätta i stånd förorenade markområden. Ett effektivare skydd för Östersjön och insjöarna kräver nya matarledningar för avlopp. Miljöarbetena har också en klart sysselsättande effekt. I rambeslutet finns inte heller något anslag för finansiering av en ny kombiisbrytare.

Förslag till beslut

Med stöd av det som anförs ovan föreslår finansutskottet

att riksdagen beslutar sända detta betänkande till statsrådet för kännedom och för behövliga åtgärder, och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen satsar mer på en långsiktig trafikpolitik och gör upp en långsiktig finansieringsplan till stöd för ett trafikleds investeringsprogram som omfattar olika trafikformer.

Helsingfors den 29 april 2004

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Olavi Ala-Nissilä /cent
vordf. Matti Ahde /sd
medl. Eva Biaudet /sv
Jyri Häkämies /saml (delvis)
Kyösti Karjula /cent
Jari Koskinen /saml
Pekka Kuosmanen /saml
Maija-Liisa Lindqvist /cent
Mika Lintilä /cent
Iivo Polvi /vänst (delvis)
Markku Rossi /cent
Matti Saarinen /sd
Anni Sinnemäki /gröna (delvis)
Irja Tulonen /saml (delvis)

Kari Uotila /vänst (delvis)
Jukka Vihriälä /cent
ers. Janina Andersson /gröna (delvis)
Arto Bryggare /sd
Mikko Immonen /vänst (delvis)
Timo Kalli /cent (delvis)
Bjarne Kallis /kd
Mikko Kuoppa /vänst (delvis)
Olli Nepponen /saml (delvis)
Maija Perho /saml
Aulis Ranta-Muotio /cent
Maija Rask /sd
Pia Viitanen /sd.

Sekreterare i delegationerna var

utskottsråd Alpo Rivinoja
utskottsråd Hellevi Ikävalko

utskottsråd Maarit Pekkanen
utskottsråd Marjo Hakkila.

RESERVATION 1***Motivering***

Den viktigaste frågan med tanke på ramarna för statsfinanserna är om det uppstår någon förväntad ekonomisk tillväxt och om sysselsättningen förbättras eller inte.

Regeringen utgår i sin ramstrategi för 2005—2008 från att den ekonomiska tillväxten under ramperioden i snitt ligger kring 2,5 procent per år, vilket ska stärka statsfinanserna med mer än 600 miljoner euro per år. Av redogörelsen framgår att regeringen har avstått från sitt mål i regeringsprogrammet om 100 000 nya arbetstillfällen. Ökningen förmodas bli bara 30 000 arbetsplatser.

Sysselsättningen och sysselsättningsgraden spelar en central roll för utvecklingen i hela samhällsekonomin och för statens möjligheter att bibehålla och utveckla välfärdssamhällets basservice. I sin ramredogörelse fäster regeringen inte tillräckligt med uppmärksamhet vid den roll som sysselsättningen spelar för statsfinanserna. Den föreslår inga åtgärder för hur sysselsättningsmålet i regeringsprogrammet ska nås, vilket redan i sig kan äventyra den förväntade årliga ekonomiska tillväxten på omkring 2,5 procent.

Om det går att uppnå en så stor ekonomisk tillväxt som nämns i rambeslutet stärker det statsfinanserna med omkring 600 miljoner euro per år och under hela ramperioden med totalt 2,4 miljarder euro. Med en sådan summa, om den används rätt, är det möjligt att lindra de största problemen i samhället som egentligen inte alls tas upp i ramarna.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår jag

följande uttalande i betänkandets motivering:

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt lägger upp ett realistiskt och tillräckligt detaljerat program för att höja sysselsättningsgraden i enlighet med målen i regeringsprogrammet och vidtar de åtgärder som programmet kräver.

Helsingfors den 29 april 2004

Bjarne Kallis /kd

RESERVATION 2

Motivering

Regeringens beslut om ramarna för statsfinanserna visar att dess inriktning på omfattande skattesänkningar inte har förbättrat sysselsättningen på det sätt som avsågs. Däremot har regeringens politik lett till en styvmoderlig behandling av välfärdssamhällets grundpelare, inkomstöverföringar och service.

De stora skattelättnaderna i kombination med de underskottsrestriktioner som framgår av ramarna resulterar i knappa anslag. Dessutom håller regeringen på att bereda nya skattelättnader som den vill koppla till de inkomstpolitiska avgrändarna. Dessa ytterligare lättnader, som kommer att nagga inkomstunderlaget i kanterna, har emellertid inte beaktats i rambeslutet.

De ramar för statsfinanserna som regeringen nu har ritat upp räcker inte heller till för att genomföra de reformer och förbättringar som nämns i regeringsprogrammet. Det ser därför ut som om luften håller på att gå ur regeringsprogrammet.

Vänsterförbundet anser inte att det i dagens läge är motiverat med stora skattelättnader. Vi vill hellre gå in för att förbättra servicen och de medborgares ställning som har det svårast i samhället. En ökning av deras köpkraft skulle dessutom förbättra sysselsättningen mer än skattelättnaderna, som endast gagnar höginkomsttagare.

Enligt Vänsterförbundet borde regeringen i stället för överstora skattesänkningar gå in för att höja arbetsmarknadsstödet och utkomstskyddets grunddagpenning. Dessutom borde vissa andra mindre dagpenningar höjas och nivåförhöjningen i folkpensionerna förverkligas omedelbart.

Den ekonomiska utvecklingen

Utskottet går på samma linje som regeringen när det konstaterar att skattelättnader i kombination med lönehöjningar och låg inflation garanterar

att hushållen också i år har en betydligt större köpkraft.

Däremot tiger utskottsmajoriteten om att miljoner människor lämnas utanför lättnaderna och att bl.a. de som är beroende av de grundläggande förmånerna inte drar någon nytta alls av lättnaderna. Det är tvärtom så att den avstannade stegringen av konsumentpriserna till följd av nedgången i alkoholpriserna ser ut att leda till att bl.a. pensionärerna går miste om indexförhöjningar av pensionerna. Det vore rättvisare och effektivare med tanke på sysselsättningen att se till att den del av befolkningen som har de lägsta inkomsterna skulle få större köpkraft.

Sysselsättningen

Utskottet medger att regeringens mål att före valperiodens slut öka sysselsättningen med minst 100 000 personer är orealistiskt. Samtidigt äventyras målet att höja sysselsättningstalet till 75 % före regeringsperiodens slut. Nu ser sysselsättningen ut att öka med endast cirka 30 000 personer under regeringsperioden, vilket innebär att sysselsättningstalet förblir på nuvarande ca 67,5 %. Med den här farten skulle målet på 75 % uppnås först på 48 år i stället för på åtta år.

Denna utveckling leder till att välfärdssamhällets grundpelare, inkomstöverföringarna och servicen, äventyras i takt med att befolkningen åldras. Skillnaden mellan regeringens mål och verkligheten samt följderna av detta för ett hållbart välfärdssamhälle borde ha lyfts fram tydligare i utskottets betänkande.

För att trygga en positiv utveckling på längre sikt måste också finansieringen av forskning och produktutveckling ökas. Likaså bör kunnande inom näringsliv och service främjas. Satsningen på forskning och utveckling är mindre enligt budgetramarna än vad som utlovades i regeringsprogrammet. Även om detta minus på ca 10 miljoner euro kunde elimineras är anslagen inte

tillräckliga. Finland kan vara framgångsrikt i den internationella konkurrensen endast genom att öka sådant företagande som bygger på specialiserat kunnande. Vi kan inte konkurrera med låga löner inom Europa och inte heller i större internationella sammanhang.

Utskottet medger förvisso att anslagen för forskning och utveckling är knappa, men förutsätter inte genom ett uttalande att de ska höjas.

Det är också skäl att se till att alla unga får en utbildning som ger dem arbete. På detta sätt kan man förhindra utslagning. Det vore en fälla för ungdomen och samtidigt till nackdel för den åldrande befolkningen om den yrkeskunniga arbetskraften sinar. Detta är följderna om man på det sätt som regeringen föreslår riktar in sig på att stödja lågproduktivt arbete och styr in unga människor med en svag utbildning i sådana branscher. Målet bör vara dels att se till att ungdomen inte droppar av utbildningen, dels att stärka utbildningsbasen. Vänsterförbundets riksdagsgrupp ser det som en felaktig strategi att landet går in för att öka endast lågproduktivt arbete.

Under ramperioden måste finansieringen av den basservice som kommunerna ansvarar för ökas. De skulle gagna sysselsättningen bättre än skattesänkningar. Ett ökat kommunalt samarbete och utveckling av kommunstrukturerna skulle effektivisera produktionen av service.

Det är helt nödvändigt att öka anslagen för arbetskraftspolitiska aktiveringsprogram som snabbt minskar arbetslösheten och förbättrar sysselsättningsläget på arbetsmarknaden. Dessutom bör det satsas på omskolning, påbyggnadsutbildning och fortbildning. Stödet till lågproduktivt arbete hjälper inte de långtidsarbetslösa, eftersom arbetsgivarna i fråga om dem inte har utnyttjat ens klart större, tillbudsstående stöd.

Finanspolitiken

Vänsterförbundet anser det inte motiverat att Finland, i en situation där skattesänkningar är förenade med risk för att de under en tid av svag ekonomisk utveckling kan leda till nedskärningar i service och inkomstöverföringar, har som

mål att uppnå en underskottsgräns som är strängare än vad stabilitetspakten förutsätter.

Ramförfarandet

Vi förenar oss om de anmärkningar som utskottet har framställt i fråga om ramförfarandet. Där emot kritiserar vi utskottet för att det inte förutsätter att sådana tillägg till budgeten som beslutats i riksdagen och som avsetts vara permanenta ska intas också i utgiftsramen.

Den kommunala ekonomin och basserviceprogrammet

Kommunernas service spelar en mycket stor roll för medborgarnas vardagsliv och trygghet. Den offentliga servicen och dess utveckling förbättrar också sysselsättningen och stöder deltagandet i aktiviteter på arbetsmarknaden. En satsning på offentlig service gagnar även jämställdheten, eftersom den offentliga servicen sysselsätter väldigt många kvinnor.

Utskottet anser att bedömningen av utvecklingen i kommunernas skatteintäkter i redogörelsen är i högsta grad optimistisk och påpekar att den kalkylerade utvecklingen förutsätter åtgärder. Vänsterförbundet oroar sig för dessa åtgärders effekt på kommuninvånarna och servicen.

Osäkerheten när det gäller inkomstunderlaget och de ökade utgifterna leder till att kommunernas finansieringssituation kommer att vara svår under de närmaste åren och att skillnaderna mellan kommunerna i detta avseende fortsättningsvis kommer att vara stora. Lagstiftningen förutsätter att kommunernas ekonomi balanserar på en planperiod om tre år. Kommunerna blir tvungna att skära ner investeringar och service. Regeringen framhårdar i att inte anvisa kommunerna tillräcklig finansiering utan förutsätter i stället att de höjer fastighetsskatten. Samtidigt har man planer på att binda klientavgifterna vid index. Egendomligt men mycket typiskt för regeringen Vanhanen är att klientavgifterna och utgifterna för vapen indexbinds men däremot inte barnbidragen.

En strängare fastighetsskatt och höjda klientavgifter innebär att även låginkomsttagarnas

ekonomiska börda ökar medan endast höginkomsttagarna drar nytta av den sänkta inkomstskatten. Detta är ett medvetet icke-socialt val av regeringen som omfattas av utskottsmajoriteten till den del det gäller höjningen av klientavgifter. Vänsterförbundet godkänner inte en höjd fastighetsskatt och inte heller bindningen av klientavgifter vid index.

Liksom Samlingspartiet driver regeringen på kommersialiseringen av välfärdsservicen samtidigt som man äventyrar servicens kvalitet. En majoritet i utskottet förefaller att stöda denna linje.

För att trygga servicen kräver Vänsterförbundet ytterligare satsningar på kommunsektorn genom vilka det vore möjligt att

- trygga genomförandet av det nationella hälsoprogrammet och vårdgarantin
- förhindra att den kommunala servicen inte skärs ned
- öka medborgarnas säkerhet och motarbeta brottslighet.

Finansieringen av trafikens infrastruktur

När det gäller trafiken är rambeslutet sorgligt. Rambeslutet har inte tagit upp någon finansiering för de projekt som ministerarbetsgruppen föreslog.

Från väghållningen saknas 50 miljoner och banhållningen 50 miljoner på årsnivå. Stödet till kollektivtrafiken borde ökas med 5 miljoner. Utskottets majoritet har uppenbarligen godtagit att t.ex. 800 bussturer dras in.

De sammanlagda kostnaderna ökar märkbart om man genomför trafikledsprojekt i små snuttar. Utskottet borde ha tagit i också denna fråga.

Enligt Vänsterförbundet borde utskottet ha förutsatt tilläggsfinansiering för att trygga trafiksäkerheten, fungerande kommunikationer samt en god servicenivå inom kollektivtrafiken. Även sysselsättningsaspekter talar för detta.

Andra iakttagelser

Under denna rubrik i betänkandet konstaterar utskottet att rambeslutet inte innehåller tillräckliga satsningar på forskning och utveckling. Ut-

skottet kräver ändå inte genom ett uttalande ytterligare satsningar.

Utskottet ställer sig inte direkt bakom inskränkningarna i stödet till kollektivtrafiken men motsätter sig det inte heller genom ett för regeringen förpliktande uttalande.

Utskottet påtalar också fattigdomsproblemet och de utslagnas ställning och konstaterar att de som endast får marknadsstöd inte har någon nytta av redan genomförda skattesänkningar. Utskottet ville ändå inte ålägga regeringen att göra något för dem som har det svårast i samhället.

Förslag

Med stöd av det som anförs ovan föreslår vi

att riksdagen, utöver utskottets förslag till uttalanden, godkänner förslagen till uttalandena 1—9 (Reservationens förslag till uttalanden).

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen kompletterar rambeslutet med de utgiftsökningar som riksdagen gjort i detta års budget och som avsetts vara permanenta.*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen i rambeslutet tar in medel för en nivåförhöjning av folkpensionerna.*
3. *Riksdagen förutsätter att regeringen kompletterar rambeslutet med tilläggsfinansiering för tryggande av trafiksäkerheten samt även på annat sätt ordnar finansieringen av det investeringsprogram som ministerarbetsgruppen har föreslagit.*
4. *Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från nedskärningarna i stödet till kollektivtrafiken och bibehåller stödet åtminstone på nuvarande nivå.*
5. *Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder för att höja utkomstskyddets grunddagpenning och*

arbetsmarknadsstödet samt andra mindre dagpenningar.

6. *Riksdagen förutsätter att regeringen justerar utgiftsramarna och ökar satsningarna på forskning och utveckling.*
7. *Riksdagen förutsätter att regeringen löser problemet med ungdomar som avbryter sin utbildning och ser till att alla ungdomar ges en sådan utbildning som arbetsmarknaden kräver.*
8. *Riksdagen förutsätter att regeringen justerar finansramarna och ökar anslagen för arbetskraftspolitiska aktivitetsprogram som snabbt minskar arbetslösheten. Dessutom förutsätter riksdagen att regeringen ökar anslagen för omskolning, påbyggnadsutbildning och fortbildning för den vuxna befolkningen.*
9. *Riksdagen förutsätter att regeringen justerar utgiftsramarna och ökar finansieringen av kommunernas ekonomi så att hälso- och socialvårdsprogrammet samt vårdgarantin kan genomföras.*

Helsingfors den 29 april 2004

Iivo Polvi /vänst
Kari Uotila /vänst

Mikko Immonen /vänst
Mikko Kuoppa /vänst

RESERVATION 3

Motivering

Tumma inte på sysselsättningsmålet

Regeringens främsta mål är att öka antalet sysselsatta med 100 000 före valperiodens slut. Från första början har det varit helt klart att målet inte nås med åtgärderna i regeringsprogrammet. Enligt Statistikcentralen hade antalet sysselsatta gått ned med 13 000 från mars 2003 till mars 2004. Samtidigt har arbetskraften krympt stadigt när människor i arbetsaktiv ålder ställt sig utanför arbetskraften, bl.a. för att studera och arbeta hemma. Men regeringen har inte haft något att komma med för att bryta trenden. Inte heller har regeringen något nytt att komma med i ramarna för statsfinanserna 2005—2008. Det är inte fråga om att inte också regeringen skulle veta vilken instrumentarsenal som nu skulle behövas. Instrumenten finns nämnda exempelvis i den s.k. Sailasrapporten, som togs fram för regeringsprogrammet.

Samlingspartiet har i flera sammanhang lyft fram för regeringen de åtgärder partiet anser nödvändiga. En del har fått komma med i regeringsprogrammet. Redan i fjol krävde vi av regeringen att det i samband med ramarna skulle beslutas om hur skattelättnaderna visavi förvärvsinkomsten skulle fortsätta. Men så skedde inte utan regeringen sköt besluten på framtiden och ställde samtidigt ytterligare lättnader som villkor för en förbättring av statsfinanserna. Ett annat, snabbt realiserbart sätt att förbättra sysselsättningen vore att stödja låglönebranscherna genom att sänka arbetsgivarnas bikostnader. Ett beslut om detta motsågs redan under rammangivningen men också denna sysselsättningsåtgärd senarelade regeringen till budgetmanglingen.

Sysselsättningsutvecklingen påverkas i allt väsentligt av regeringens inställning till företagsbeskattningen. Centralhandelskammaren

publicerade nyligen resultatet av en enkät om företagens åsikter om skattebesluten. Rapporten ger vid handen att 76 procent av företagen anser att regeringen inte har uppfyllt de löften den gav i samband med översynen av dividend- och företagsbeskattningen. En lika stor procent menade att hela dividendskattereformen var en bottennotering. Endast 7 procent tyckte att skattepaketet var företagervänligt och bara 8 procent menade att regeringens skattepaket förbättrar Finlands positioner som säte för företag.

Den låga investeringsnivån har redan länge varit ett problem hos oss. Just nu är investerings- tillväxten huvudsakligen beroende av bostads- och infrastrukturbyggnationen. EU-utvidgningen gör att konkurrensen om företagen stramas åt. Situationen blir inte bättre av att de nya medlemsstaterna systematiskt avser att sänka sina företagsskatter. Regeringen borde därför med det snaraste korrigerera sina beslut i en företag- och investeringsvänligare riktning. I annat fall leder skatteomläggningarna inte till den acceleration i den ekonomiska tillväxten och det uppsving i sysselsättningen som vi nödvändigtvis nu skulle behöva.

Det är i högsta grad oroväckande att regeringen själv redan nu förefaller ha accepterat att det sysselsättningsmål den ställt upp inte kommer att nås. Detta faktum går att utläsa bl.a. ur det i november reviderade stabiliseringsprogrammet och bakgrundsmaterialet till utgiftsramarna. Också finansutskottet har fäst sig vid samma sak i sitt betänkande. Ändå konstaterar utskottet i enlighet med promemorian att det är fullt möjligt att nå målen för sysselsättningen och statsfinanserna, om vi kan stärka den ekonomiska tillväxten och förbättra utbudet på arbetskraft och villkoren för sysselsättning. Men för detta krävs konkreta åtgärder som regeringen inte hittills har lyckats fatta beslut om.

Basserviceprogrammet tillfredsställer inte behoven

Basserviceprogrammet i ramarna är en misräkning och hjälper inte upp kommunernas ekonomi trots regeringens löften. Samlingspartiet har redan tidigare talat för ett basserviceprogram som borgar för att pengarna på sikt räcker till för basservicen. Regeringsprogrammet innehåller emellertid ingen medicin för hur finansieringen av basservicen kunde förbättras. Också finansutskottet påpekar att Finland i sin offentliga ekonomi på det hela taget inte har förberett sig tillräckligt väl för den förestående åldersboomen. Läget förvärras av statens stora skuldsättning, som pågått under hela valperioden vad än regeringen lovat.

Basserviceprogrammet ger en motstridig bild av kommunernas ekonomi och regeringens insatser. Anslaget på 295 miljoner euro till kommunerna handlar inte om några "nya pengar" utan är statens lagfästa skuld till kommunerna. Till råga på allt har regeringen beslutat periodisera återbetalningen över fyra år. Och observera att principerna för lagstiftning inte vidkänns periodisering. Därför gäller det att tänka om åren 2005—2006.

Allt det som tagits med i rambeslutet snarare försämrar än förbättrar kommunernas ekonomi på sikt. Enligt basserviceprogrammet ska finansieringen av basservicen stärkas genom en höjning av gränserna för fastighetsskatten och en ändring av klientavgifterna inom social- och hälsovården. Men på denna punkt gäller det att se till att kommunerna bibehåller sin egen beslutanderätt och ges ett visst spelrum. Det kan man förstå att avgifterna måste bindas till den allmänna prisutvecklingen. Däremot får de nya avgifterna inte leda till en större inkomstavhängighet för då drabbas i synnerhet barnfamiljer av nya inkomst- och flitfällor.

Regeringens basserviceprogram utgår från antagandet att inkomstutvecklingen är gynnsam och utgiftsramarna strama, så strama att kommunernas utgiftsökning är bara fyra procent. Antagandena kan hastigt och lustigt visa sig felaktiga med hänsyn till att kommunernas utgifter ökat med 5—7 procent under de senaste åren. För en

balanserad kommuneekonomi är det stor skillnad mellan fyra och sju procent. Det förefaller som om kommunerna i framtiden får axla en allt större del av de faktiska kostnaderna för servicen. Exempelvis inom utbildningssektorn, där statsandelsprocenten är 57, stannar statsandelen för undervisningskostnaderna på i runt tal 50 procent. Om automatiken i regleringen av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna frångås, blir det ännu fatalare för kommunerna att sköta sin ekonomi. I värsta fall kan det leda till att snedvridningarna i kostnadsfördelningen inte rättas till utan belastar kommuneekonomin i eviga tider.

Man kan med fog fråga sig vilka möjligheter kommunerna har att tillhandahålla högkvalitativa och heltäckande välfärdstjänster i en sådan situation. I regeringsprogrammet står det att de resurser som frigörs i takt med att åldersklasserna minskar ska användas till att förbättra den grundläggande undervisningens kvalitet. Men enligt de finansiella ramarna får undervisningsministeriet inte behålla anslaget. Vad beträffar vård och omsorg konstaterar Samlingspartiet att finansieringen av det nationella hälsoprojektet följer besluten under den föregående regeringsperioden. Med hänsyn till de dystra ekonomiska utsikterna för kommunerna är det ovisst om vårdgarantin kan genomföras särskilt för operationsköerna, om regeringen inte går in för en större degressivitet i det finansiella tidsschemat. Ett annat problem är utvecklingsprogrammet för det sociala området, där merparten av finansieringen är osäker. Detta trots att regeringen i sitt program förbundet sig att genomföra programmet. Programmet syftar bl.a. till att höja nivån på äldreomsorgen, utveckla närståendevården och förbättra villkoren för det sociala arbetet.

Med tanke på det förestående utgiftstrycket är det positivt att basserviceprogrammet tar sikte på att diversifiera serviceutbudet och förbättra produktiviteten inom de offentliga finanserna. Skrivningen i programmet förblir på denna punkt blott och bart en skrivning. Kommunerna ges exempelvis inte möjlighet att använda servicesedlar i hemsjukvården.

När det gäller finansieringen av trafikens infrastruktur, utbildningspolitiken samt finansieringen av Fou instämmer vi i det som sägs i finansutskottets betänkande.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi

*att det i motiveringen till betänkandet uttalas (**Reservationens förslag till uttalanden**):*

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart förelägger riksdagen de åtgärder som genererar de av regeringen utfästa 100 000 nya arbetstillfällena under valperioden.*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart förelägger riksdagen en heltäckande plan för vilka insatser som behövs under den pågående valperioden för att föregripa utgifterna till följd av åldersboomen.*

Helsingfors den 29 april 2004

Jari Koskinen /saml
Pekka Kuosmanen /saml

Irja Tulonen /saml
Maija Perho /saml

RESERVATION 4***Motivering***

Utskottet har behandlat ramarna rent generellt utan att befatta sig med alla detaljer, eftersom rambeslutet är likadant som i fjol. Vi hänvisar här till vår reservation till ramarna i fjol och tar nu fram en del synpunkter på ramförfarandet, vissa problem med att bestämma storleken på anslagen och dessutom sysselsättningsutvecklingen som varit negativ och som därmed ställer många samhällseliga mål på spel — också många andra än den rätta dimensioneringen av arbetsministeriets pengar som utskottet tar fram i betänkandet!

Regeringen tappar greppet om sysselsättningsmålen — och erkänner det

I samband med rambeslutet förefaller regeringen slutgiltigt ha gett upp sitt sysselsättningsmål, att skapa 100 000 nya arbetstillfällen. I motiveringspromemorian till ramarna framhålls att det under regeringsperioden möjligen kan gå att skapa 30 000 arbetstillfällen i stället för tidigare 100 000. I riksdagen ställer sig minister Kalliomäki mycket arrogant till en debatt om sysselsättningsmålet, vilket är minst sagt pinsamt med hänsyn till att vi hamnar längre och längre bort från målet och regeringen i själva verket har fattat en rad beslut som snarare bromsar upp sysselsättningsutvecklingen än främjar den. Samtidigt för statsminister Vanhanen offentligt fram åsikter och synpunkter som ändå inte resulterar i beslut från hans regering. Några exempel:

Sveriges riksdag har precis beslutat att några begränsningar för arbetskraftens fria rörlighet inte införs i Sverige. Men det gör vi i Finland. Att medge fri rörlighet för arbetskraften med detsamma som unionen utökas med nya medlemsstater vore rättvist och skulle främja en balanserad utveckling av unionen. Där som många länder inför begränsningar skulle det ha gett Finland initiativet i att locka hit arbetskraft. De som skulle ha kommit hit för ordinarie anställningar

skulle från första början ha haft normala villkor på den finländska arbetsmarknaden och också betalat skatt till Finland! Regeringen framhåller att dess sysselsättningsmål kan nås bland annat under förutsättning att arbetskraftsutbudet kan förstärkas. Tänk om den då bara gjorde det. Gröna riksdagsgruppen föreslog i plenum att lagen förkastas och även utskottet ställde sig mycket kritiskt till propositionen.

På den snabbt växande nya marknaden för energiteknik har Finland globalt sett en marknadsandel på omkring fem procent. Om Finland lyckades behålla sin andel under kommande årtionden när nya energiinvesteringar kan förväntas öka enormt, skulle vi inte längre behöva fråga oss var vi ska ta ett nytt Nokia. Men det måste ansträngningar till för att vi ska kunna hålla oss i utvecklingens framkant i en starkt konkurrensutsatt och kraftigt växande bransch. Den tekniska utvecklingen har varit mycket snabb i alla snabbt växande branscher. Detta gäller också den nya energitekniken. Med gamla meriter håller man sig inte i utvecklingens framkant, till det behövs det idel målmedvetna åtgärder. Det kräver också en fungerande hemmamarknad, också om den inte står för den största avsättningen. En fungerande hemmamarknad förutsätter draghjälp eller kick från det allmännas sida. I sitt beslut om utsläppshandeln har regeringen gjort allt som stått i dess makt för att utsläppshandeln inte ska ha några effekter, att allt ska förbli vid det gamla och att utsläppen inte heller ska minskas. Samtidigt betyder det att regeringen avstår från att ge den nya energitekniska utvecklingen en marknadskick, trots att den har en möjlighet till det.

Under det senaste året har allt fler människor lämnat arbetsmarknaden. I själva verket är det kvinnor som i allt snabbare takt har lämnat arbetsmarknaden under det senaste året. I Finland är villkoren på arbetsmarknaden dåliga inte minst för unga kvinnor på grund av att kostnaderna för familjeledigheter inte jämnas ut mel-

lan arbetsgivarna. Regeringen lovar i sitt program att ta i denna fråga men än så länge har egentligen ingenting gjorts med undantag av att minister Mönkäre bett arbetsmarknadens parter ta upp frågan till diskussion. Gröna riksdagsgruppen har utarbetat en lagmotion i saken där den lägger fram en modell för utjämning av arbetsgivarnas kostnader och som skulle bidra till ökad jämställdhet i arbetslivet. Den skulle också ligga i hela samhällets intresse eftersom både manliga och kvinnliga resurser kunde nyttiggöras bättre. Har regeringen över huvud taget för avsikt att åtgärda det faktum att uttryckligen kvinnor lämnar arbetsmarknaden?

På tal om sysselsättningen kan det vara bra att ta fram ytterligare en fråga, nämligen hur vi ska höja produktionens förädlingsvärde. Finlands offentligt uttalade strategi är att vara ett samhälle som klarar sig tack vare sin kunskap. Ändå har värdet på våra exportprodukter, priset per kilo, minskat under de senaste åren trots att exportens marknadsandel har ökat. Vi exporterar alltså allt mer bulkvara som sjunker i pris. Denna produktion förflyttas i allt snabbare takt till länder med lägre produktionskostnader, vilket också har kallats Kinasyndromet. Vår produktion har råd och utrymme för en avsevärd höjning av förädlingsvärdet, men det är kanske den elektroniska industrins framgångar som har förblindat oss för det faktum att produktiviteten och förädlingsvärdet i många andra branscher inte har ökat i samma mån. Regeringen satsar på finansiering av forskning och utveckling, men det vore också skäl att fundera hur det står till med vår planering, marknadsorientering och marknadskompetens.

Några punkter på vilka ramarna absolut inte tillgodoser vare sig målen i regeringsprogrammet eller samhällets rationella behov

Utskottet ser i betänkandet med oro på trafiknärets framtid och konstaterar i fråga om järnvägarna att bannätet enligt ministerarbetsgruppens betänkande befinner sig i ännu sämre skick än vägnätet. Det behövs nödvändigt investeringar i järnvägarna med hänsyn bland annat till närings-

livets utveckling, sysselsättningen, trafiksäkerheten och miljön. Och annat? Under remissdebatten om ramredogörelsen undrade ledamot Andersson hur regeringen tänker nå målen för minskade utsläpp av växthusgaser från trafiken med trafikledsbudgeten i ramarna och skurna kollektivtrafikanslag. Det kan man verkligen fråga sig. Stödet för kollektivtrafiken skärs med 15 procent — med dramatiska konsekvenser. En positiv sak är att utskottet tar fram arbetsgivarens kollektivtrafikbiljetter som riksdagen redan länge krävt av regeringen.

Vad gäller miljöskyddet lyfter utskottet fram de njugga anslagen för miljöarbeten. Det är chockerande att anslagen för miljöarbeten enligt ramarna minskar med en fjärdedel trots att miljöarbeten också har gynnsamma sysselsättnings effekter och dessutom i områden där arbetslösheten är hög. Vidare bör finansieringen av programmet Metso uppmärksammas. Mot slutet av ramperioden finns det inte längre någon finansiering för skogsskyddsprogrammet för södra Finland, vilket givetvis är helt ohållbart. Utskottet bekymrar sig för om jordbrukets miljöstöd ska räcka till. I detta sammanhang bör det också understrykas att miljöstödet effektivare bör användas till nytta för miljön. Inom jordbruket vidtas för tillfället till exempel inte adekvata åtgärder för att förebygga eutrofiering av Östersjön.

Regeringen utlåter sig gärna om kommunernas basservice. Basserviceprogrammet innefattar åtminstone tills vidare en ganska teoretisk betraktelse av hela frågan, dvs. bara med tanke på förhållandet mellan kommunerna och staten när det gäller finanserna. Däremot sägs där ingenting om kommuninvånarnas ställning och den service som kommuninvånarna enligt lagen ska få. I praktiken uteblir redan nu många former av lagstadgad service på olika håll i Finland. Gröna riksdagsgruppen bekymrar sig speciellt för handikappservicen och mentalvårdspatienterna.

I fråga om bristerna i ramarna hänvisar vi till Gröna riksdagsgruppens reservationer till 2004 års budget och regeringens föregående rambeslut (FiUB 39/2003 rd och FiUB 9/2003 rd). I dem läggs avvikande ramar fram bland annat för studerandes studiesociala villkor, fångvården,

läget i kommunerna och barnfamiljernas ställning.

Ramförfarandet

Ramförfarandet bör möjliggöra en rationell granskning och prioritering av anslag både inom ministerier och mellan olika förvaltningsområden. Men så är det inte, utan i praktiken använder finansministeriet rambeslutet för att rikta momentvisa nedskärningar till olika förvaltningsområden och detta kan inte sägas uppfylla syftet med rambeslutet. I remissdebatten uttryckte minister Kalliomäki sin oro för att ramförfarandet och budgetbehandlingen ska bli överlappande procedurer. Av allt att döma borde han uttala sin oro på mycket nära håll, i sitt eget ministerium.

I samband med rambeslutet lovade regeringen kommunerna 295 miljoner euro för utjämning av lagstadgade kostnader, periodiserat över ett antal år. Denna utgiftspost har placerats inom ramarna. Gröna riksdagsgruppen anser att en avgiftspost som denna, som bygger på gällande lag och konstaterad kostnadsutveckling, hör utanför ramarna. Också en majoritet i utskottet har uppmärksammat detta i betänkandet: "Alternativt kunde det också utredas om det vore skäl att flyt-

ta utgiftsposter av detta slag utanför utgiftsramarna." Utom att kommunernas utjämningsanslag logiskt hör till utgifter utanför ramarna naggar regeringens beslut också ramarnas allmänna trovärdighet i kanterna eftersom den odelade reserven för tilläggsbudgetar nu blir så liten att den inte på något vis kan anses förnuftig med tanke på tilläggsbudgetutgifterna.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi

följande uttalande i betänkandets motivering (Reservationens förslag till uttalanden):

Reservationens förslag till uttalande

Eftersom regeringens förslag till ramar för 2005—2008 inte innefattar adekvata åtgärder för att målen för sysselsättningsgraden ska kunna nås, vilket bör eftersträvas för att säkerställa en hållbar finansiering av välfärdssamhället, förutsätter riksdagen att regeringen omedelbart föreslår riksdagen adekvata åtgärder för att höja sysselsättningsgraden.

Helsingfors den 29 april 2004

Anni Sinnemäki /gröna
Janina Andersson /gröna